

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України

Спеціальна кафедра № 1
«Досудове розслідування та правове забезпечення оперативно-службової діяльності Служби безпеки України»

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАВНИКА»

Рівень вищої освіти -	перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти -	бакалавр
Галузь знань -	08 «Право»
Спеціальність -	081 «Право»
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Рік набору	2020

Харків 2022

Силабус навчальної дисципліни «Професійна відповідальність правника» для курсантів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: ІПЮК для СБУ НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2022. 22 с.

Розробники:

Гриненко Сергій Олександрович, завідувач спеціальної кафедри №1 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

Зеленська Ірина Миколаївна, старший викладач спеціальної кафедри №1 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Затверджено на засіданні спеціальної кафедри №1 «Досудове розслідування та правове забезпечення оперативно-службової діяльності Служби безпеки України» Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 15 від 21.05.2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні спеціальної кафедри №1
(протокол №2 від 06 червня 2022 р.)
(протокол №4 від 31 серпня 2022 р.)

Завідувач спеціальної кафедри – Гриненко Сергій Олександрович, кандидат юридичних наук, доцент

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Професійна відповідальність правника
Вид навчальної дисципліни	Обов'язкова
Викладач	<p>Гриненко Сергій Олександрович, завідувач спеціальної кафедри №1 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого</p> <p>Зеленська Ірина Миколаївна, старший викладач спеціальної кафедри №1 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого</p>
Контактний телефон	Гриненко С.О. 067 574 72 17 Зеленська І.М. 050 400 27 53
E-mail	Гриненко С.О. s.o.grinenko@nlu.edu.ua Зеленська І.М. i.m.zelenska@nlu.edu.ua
Консультації	щотижнево, за попередньою домовленістю
Онлайн консультації та заняття	<p>Під час дистанційного навчання проводяться консультації із використанням платформ WhatsApp, Zoom</p> <p>Посилання на Zoom конференцію: https://bit.ly/3he10wg</p>

Анотація навчальної дисципліни

У межах навчальної дисципліни «Професійна відповідальність правника» курсанти опановують сутність і призначення у суспільстві правничої професії, її ролі у розвитку держави і громадянського суспільства. Отримують знання щодо сутності, видів і змісту правничої діяльності, здобувають розуміння складових професійної культури, їх зв'язку з нормами моралі, правами людини. А також формують уміння застосовувати норми професійної етики для вирішення ситуацій професійного характеру.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – ґрунтовне вивчення існуючих деонтологічних норм і правил професійної діяльності правника. Особлива увага у програмі приділяється проблемам співвідношення категорій: мораль,

право, закон, інтерес, компетенція, відповідальність, санкції – щодо виконання процесійного обов'язку юриста. Також вона містить належну інформацію про існуючі національні та міжнародні правила і норми професійної поведінки правників, а її викладання передбачає застосування методів компаративістики і сократівської дискусії.

Завдання: формування відповідних вимог до професійної підготовки правника, набуття ним компетентностей у сфері аналізу усіх складових правничої професії, основних професійних правил і правових норм її здійснення, що закладає підвалини високоякісного й відповідального ставлення юриста до своїх професійних

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми. Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: -

Кореквізити: «теорія права», «організаційно-правові засади діяльності СБУ».

Постреквізити: «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, «конституційне право України,» адміністративне право», «адміністративне судочинство», «цивільний процес», «кримінальний процес», «організація досудового розслідування», «адміністративно-юрисдикційна діяльність органів СБУ», «контррозвідувальна та оперативно-розшукова діяльність», «негласні слідчі (розшукові) дії», «філософія», «історія держави та права України».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Демонструвати види правничої діяльності та давати їх загальну характеристику.
РН-2.	Пояснювати соціальну роль і призначення правничої професії.
РН-3.	Характеризувати умови і порядок доступу до правничої професії в Україні та підходи до вирішення цього питання в провідних країнах Європи та США.
РН-4.	Пояснювати сутність категорії «професійна відповідальність правника», її зв'язок з правами людини і інтересами суспільства.
РН-5.	Характеризувати поняття правової культури та її значення у професійній діяльності правника і житті суспільства.
РН-6.	Характеризувати сутності понять «законність», «гуманність», «справедливість» як фундаментальних категорій професійної культури правника.
РН-7.	Характеризувати сутність об'єктивності (неупередженості) і її реалізації у професійній діяльності правника.
РН-8.	Характеризувати сутність доброчесності і її реалізації у

	професійній діяльності правника.
РН-9.	Характеризувати сутність конфлікту інтересів та описувати порядок його врегулювання.
РН-10.	Відтворювати основні положення європейських правових актів і міжнародних стандартів у сфері регулювання правничої професії, та характеризувати їх роль в контексті функціонування правової системи України.
РН-11.	Характеризувати стандарти професійної діяльності для різних правничих професій (встановлених кодексами професійної етики та нормативно-правових актів).
РН-12.	Критично оцінювати та формувати власні рішення, щодо ситуацій професійного характеру із застосуванням норм професійної етики та відповідних нормативно-правових актів.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти**

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Зміст професійної правничої діяльності та допуск до неї				
1.		Тема 1. Професійна правнича діяльність: сутність, види та основні риси	14	4	4	6
2.		Тема 2. Доступ до професійної правничої діяльності	6	2	2	2
3.		Тема 3. Теоретичні засади професійної відповідальності правника	10	2	2	6
		<i>Разом</i>	30	8	8	14
		Модуль 2. Стандарти професійної діяльності правників				
4.		Тема 4. Міжнародні стандарти професійної діяльності та відповідальності правників	6	2	2	2

5.		Тема 5. Стандарти професійної діяльності правників провідних країн світу	2	2		
6.		Тема 6. Стандарти професійної діяльності правників України та їх співвідношення з міжнародними стандартами у цій сфері	2	2		
7.		Тема 7. Зміст основних стандартів правничої діяльності	16	4	4	8
		<i>Разом</i>	26	10	6	10
		Модуль 3. Професійна культура правника, її зв'язок з правом та вплив на професійну діяльність				
8.		Тема 8. Професійна культура правника та її вплив на професійну діяльність	16	4	4	8
9.		Тема 9. Право, мораль, закон: сутність, взаємозв'язок та роль у професійній правничій діяльності	18	2	6	10
		<i>Разом</i>	34	6	10	18
		Усього годин / кредитів ECTS	90/3,0	24	24	42

Самостійна робота студентів

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Під час самостійної роботи курсант має самостійно опрацювати конспекти лекцій, рекомендовану літературу, нормативні акти, матеріали емпіричних досліджень до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи курсантів є: доопрацювання матеріалів лекції; опрацювання рекомендованої літератури та нормативно-правових актів; робота в інформаційних мережах; виконання домашніх завдань та виступи під час практичних занять; написання індивідуальної письмової роботи; підготовка тематичних презентацій; розробка схем, таблиць з тем початкової дисципліни.; перегляд і аналіз фільму з рекомендованого переліку.

Самостійна робота курсантів полягає у вивченні додаткової навчальної, наукової літератури, ознайомленні із законодавством, тощо. Самостійна робота призначена для поглиблення знань із тем, що передбачені навчальною дисципліною.

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Бангалорські принципи поведінки суддів: схвал. Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27.07.2006 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67
2. Доповідь щодо верховенства права, схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25-26 березня 2011 року). URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e2e6ad3e2fcc225745c0034f4cc/229b826c8ac787dec2257d87004987c3/\\$FILE/CDL-AD\(2011\)003rev-ukr.pdf](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e2e6ad3e2fcc225745c0034f4cc/229b826c8ac787dec2257d87004987c3/$FILE/CDL-AD(2011)003rev-ukr.pdf)
3. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10.07.1998 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236
4. Європейський кодекс поліцейської етики (додаток до Рекомендації Rec.(2001)10, прийнятий Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 року. URL: <https://rm.coe.int/0900001680928736>
5. Статут суддів в Європі (Європейська асоціація суддів) (1997) // Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. С. 115-116. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EU_Standarts_book_web-1.pdf
6. Керівні принципи ролі юристів : від 7 вересня 1990 р., прийняті на VIII-му конгресі ООН в Гавані, Куба. URL: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfLawyers.aspx>
7. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : прийнятий Резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
8. Кодекс професійної етики співробітника Служби безпеки України. URL: <https://drive.google.com/file/d/1LmG8FKOvd0DDs7eTUtn5G3rcNCpnt8L/view?usp=sharing>
9. Кодекс добросовісної поведінки співробітника Служби безпеки України. URL: <https://drive.google.com/file/d/1CIzBzasZa3hxT-pNC05qNCiX6HygTwKv/view?usp=sharing>
10. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури : затв. Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> .

11. Кодекс суддівської етики: затв. XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013 р. URL: [http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki\(1\).pdf](http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki(1).pdf).
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція від 04.11.1950 р. Дата оновлення: 02.10.2013. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
13. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя : 1983 р. URL: <http://www.judges.org.ua/article/d5.htm>
14. Основні положення про роль адвокатів : прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text
15. Основні принципи щодо незалежності судових органів: схвал. резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201
16. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку : прийняті восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поведження з порушниками 07.09.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334.
17. Правила адвокатської етики : затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року. URL: <https://vkdk.org/pae-2019/>.
18. Правила професійної етики нотаріусів : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 07.06.2021 р. № 2039/5, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 07.06.2021 р. за № 759/36381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text>.
19. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n31>
20. Про вищу освіту: Закон від 01.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n831>
21. Про запобігання корупції : Закон від 14.10.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
22. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n98>
23. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#n28>
24. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#n250>
25. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#n97>
26. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n611>
27. Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів незалежності судових органів: схвал. резолюцією Генеральної

- Асамблеї ООН від 15.12.1989. URL: <http://www.judges.org.ua/article/d4.htm>
- 28.Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам – членам відносно суддів: незалежність, ефективність та обов’язки: ухвал. Комітетом Міністрів Ради Європи від 17.11.2010 р. на 1098 засіданні заступників міністрів. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38
- 29.Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів : ухв. Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25.10.2000 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
- 30.Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя : ухв. Комітетом Міністрів Ради Європи на 724-ому засіданні заступників міністрів 06.10.2000 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf .
- 31.Стандарти професійної відповідальності та виклад основних обов’язків та прав прокурорів : прийняті Міжнародною асоціацією прокурорів 23.04.1999 р. URL: [https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-\(1\)/Ukrainian.pdf.aspx](https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-(1)/Ukrainian.pdf.aspx)
- 32.Фундаментальні принципи системи латинського нотаріату : затв. Асамблеєю нотаріатів – членів Міжнародного союзу нотаріату Рим, Італія - 8 листопада 2005. URL: <http://npu.ua/wp-content/uploads/2018/03/%D0%A4%D1%83%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%B8-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83.pdf>
- 33.Charter of Core Principles of the European Legal Profession, adopted at the Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) plenary session on 24 November 2006. URL: http://www.ccbe.eu/NTCdocument/EN_CCBE_CoCpdf1_1382973057.pdf .
- 34.European Parliament resolution on the legal professions and the general interest in the functioning of legal systems of 23 March 2006. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0108+0+DOC+XML+V0//EN> .

35. Recommendation No. R(2000)21 of the Committee of Ministers to member States on the freedom of exercise of the profession of lawyer of 25 October 2000. URL: <https://rm.coe.int/1680502fe8> .
36. Рішення у справі Білуха проти України : Європейський суд з прав людини від 09.11.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_272#Text .
37. Рішення у справі Лавентс проти Латвії : Європейський суд з прав людини від 28.11.2002. (Приклад упередженості судді п.п.27, 30-31). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_175#Text .
38. Дисциплінарний статут Збройних сил України. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/551-14>

Література

Основна література

1. Сущенко В.М. Професійна відповідальність правника: навч. посіб. для студ. вищих юрид. навч. закладів / В.М. Сущенко. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. 236 с.
2. Юридична деонтологія. Від навчання до практики : навч. посіб. / [Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та ін.]. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с. URL: https://www.academia.edu/41634968/%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%B2%D1%96%D0%B4_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B4%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA
3. Юридична деонтологія : підручник / С. П. Погребняк, О. О. Уварова, Г. О. Христова та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 248 с.
4. Юридична деонтологія : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / О. В. Петришин, О. В. Зінченко. Харків : Право, 2018. 84 с.

Додаткова література

1. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика / За наук. ред. Панченко В. І. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 392 с. URL: http://megalib.com.ua/book/33_Prikladna_etika.html .

2. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика. К.: Центр учбової літератури, 2011. 252 с URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Prof_etika.pdf
3. Бути суддею / Денисенко Л., Сироїд О., Фадеєва І., Шаповалова О. К., 2015. 216 с. URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1444391019To%20be%20a%20Judge.pdf> .
4. Грегірчак Ярослав. Дисциплінарне впровадження. *Юридична практика.* 2021. № 47-48 (1248-1249) від 30.11.2021 <https://pravo.ua/articles/dystsyplinarne-vprovadzhenia/?fbclid=IwAR2-ccrTEPYixR8FqoOkAxs8ATyZjQIzNu2Cic2SOgEBAHVXAPV7TU1A11U>
5. Гриненко Сергій. Про відповідальність та вину: у житті та в юриспруденції. Юрист-блог (веб-сайт). 08.05.2022. URL: <https://jurist-blog.com.ua/vina-ta-vidpovidalnist.html>
6. Городовенко В. Деякі аспекти діяльності органів суддівського самоврядування у сфері запобігання корупції в судовій системі України / В. Городовенко // *Право України.* 2017. № 1. С. 28–36
7. Доброчесність та етика: навчальний посібник. Відень: ООН, 2021. 72 с. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Teaching_Guide_final_UKR.pdf
8. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EU_Standarts_book_web-1.pdf.
9. Зловживання і тиск правоохоронців на бізнес: системний звіт бізнес-обмудсману. - Київ, 2021. URL: https://boi.org.ua/files/_e/um/zlovzhivannya-%D0%86-tisk-pravoohoronc%D0%86v-na-b%D0%86znes.pdf
10. Коментар до Кодексу суддівської етики. Приклади поведінки судді, яка не відповідає вимогам Кодексу суддівської етики. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/komentar-kodeksusuddivskoietiki-fd35472a7d.pdf> , стор.29-30,41,46, 54-55.
11. Малига В.А., Станкевич В.Л. «Конфіденційність» та «професійна таємниця» як юридичні категорії: зміст та співвідношення понять. Європейські перспективи. 2012. № 4. ч. 1. С. 24-32. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evpe_2012_4\(1\)_6.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evpe_2012_4(1)_6.pdf).

12. Мельниченко І.О., Особливості дисциплінарної відповідальності працівників прокуратури. Журнал східноєвропейського права. – 2019. – № 64. С. 205-211. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/06/melnichenko_64.pdf
13. Моренець Володимир. Відповідальність як феномен. Києво-Могилянська Бізнес-Школа. 18.04.2017. URL: <https://kmbis.ua/ua/article/vidpovidalnist-yak-fenomen>
14. Овсяннікова О. Професійна етика суддів та працівників суду як чинник, що впливає на формування громадської думки. Підприємництво, господарство та право. 2016. № 8. С. 196–200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_8_39.
15. Посібник «Стаття 6 Європейської конвенції з прав людини. Право на справедливий суд (цивільна частина). Рада Європи/ Європейський Суд з прав людини, 2013 Безсторонній суд (с. 32-36). URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_UKR.pdf
16. Посібник з європейського антидискримінаційного права. Дискримінація. Ключові моменти. Люксембург: Видавничий дім Європейського Союзу, 2011. 196 с. https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_non_discrim_law_UKR.pdf
17. Притягнення судді до дисциплінарної відповідальності: які передбачені підстави. Судово-юридична газета. 28.03.2020. URL: <https://sud.ua/ru/news/sud-info/164746-prityagnennya-suddi-do-distiplinarnoyi-vidpovidalnosti-yaki-peredbacheni-pidstavi>
18. Програма реформування сектору юстиції «Нове правосуддя» Тілман Хоппе. Врегулювання конфлікту інтересів в судовій владі України. Березень, 2017. URL: http://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/NJ_Conflict_of_Interest_Judiciary_Report_2017_UKR.pdf.
19. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2357/1/%D0%9F%D0%95%D0%AE%20.pdf>
20. Резнікова Г.І. Професійна таємниця: поняття, ознаки та види . Питання боротьби зі злочинністю. 2013. Вип. 26. С. 280-292. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pbzz_2013_26_25.pdf
21. Роз'яснення Ради адвокатів України щодо окремих умов застосування положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і Правил адвокатської етики від 23 квітня 2016, рішення № 103 . URL:

- http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-04-23-r-shennya-rau-103_573594d583c9c.pdf.
22. Роз'яснення Ради адвокатів України щодо наявності або відсутності конфлікту інтересів під час здійснення адвокатом захисту клієнта від 4.07.2015, рішення № 7 . URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2015.07.04-rishennya-7.pdf>
23. Сідей Ярослав. Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, порядок та особливості дисциплінарного провадження Публічне право. 2018. № 1 (29). С.171-178. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/29/21.pdf>
24. Сущенко В. М. Деонтологічний кодекс правничої діяльності в Україні: проблеми й перспективи. Наукові записки НаУКМА. К.: ВД «Академія», 1999. Т. 8: Філософія і право. С. 21-25. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10202/Sushchenko_Deontolohichnyy_kodeks_pravnychoyi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
25. Сущенко В.М. Європейські та міжнародні стандарти правничої професії в контексті функціонування правової системи України . Наукові записки НаУКМА. Т. 181: Юридичні науки. 2016. С. 22-25. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9893/Sushchenko_Yevropeiski_ta_mizhnarodni.pdf?sequence=3&isAllowed=y
26. Сущенко В.М. Модель професійної культури правника: критерії та підходи. Наукові записки НаУКМА. К.: ВД «Академія», 2009. Т. 90: Юридичні науки. С. 29-33. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2613/Sushchenko_Model_profesiinoi_kultury.pdf?sequence=1&isAllowed=y
27. Сущенко В.М. Правосвідомість правника у контексті доктрини верховенства права. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна: зб. наук. статей / гол. ред. Андрій Мелешевич. К.: Дух і Літера, 2013. С. 364-377.
28. Тацій Л. Етика судді та особливості її нормативної регламентації . Вісник Національної академії правових наук. 2014. № 1(76). С. 75–85. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-75-85.pdf
29. Хвоцинський О. Місії вільної юридичної професії в суспільствах, які перебувають у трансформації. Асоціація правників України. 20 квітня 2017 року. URL: <http://uba.ua/ukr/news/4956/>.
30. Цуркан Михайло. Член дисциплінарного органу для прокурорів Михайло Цуркан: «Частина прокурорів сприймає свою незалежність буквально». Закон і бізнес. 2022. №1-2 (1559-1560) <https://zib.com.ua/ua/150269.html>

31. Goldsmith J. The Core Values of the Legal Profession for Lawyers Today and Tomorrow. *Northwestern Journal of International Law & Business*. 2008. P. 441-454. URL: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1674&context=njilb>
32. Kelley C. R. The role of ethics in legal education of post-soviet countries. *Journal of Law & Politics*. 2015. Vol. 8(1). P. 139-164. URL: <https://sciendo.com/article/10.1515/bjlp-2015-0014>.
33. Luban D. *Legal Ethics and Human Dignity*. Cambridge University Press. 2007. p. 337. URL: <https://static1.squarespace.com/static/58d6b5ff86e6c087a92f8f89/t/593dfef59de4bbf286f362c8/1497235211718/David+Luban+Legal+Ethics+and+Human+Dignity+Cambridge+Studies+in+Philosophy+and+Law++2007.pdf>.
34. MacCrate R. *Professional Values in the Practice of Law*. William Mitchell Law Review. 2000. Vol. 27 (2). URL: <http://open.mitchellhamline.edu/wmlr/vol27/iss2/41>.
35. Moliterno J.E. The trouble with lawyer regulation. *Emory Law Journal*. 2013. Vol. 62. p. 101-123. URL: http://law.emory.edu/elj/_documents/volumes/62/4/contents/moliterno.pdf

Інтернет-ресурси:

1. Верховна Рада України www.rada.gov.ua.
2. Верховний Суд supremt.scourt.gov.ua.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень www.reyestr.court.gov.ua.
4. Конституційний Суд України www.ccu.gov.ua.
5. Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі www.eurocourt.in.ua.
6. Служба безпеки України www.sbu.gov.ua.

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс спеціальної кафедри №1. URL

Вимоги викладача

Курсанти *повинні*:

1) відвідувати всі семінарські і практичні заняття. Пропущене заняття має бути обов'язково відпрацьоване.

2) написати самостійну роботу у вигляді есе або реферату обсягом 7-10 сторінок з рекомендованої тематики, здати у письмовому вигляді на електронну пошту викладача і презентувати на практичному занятті (відповідно до графіку викладання тем – див., розклад занять з навчальної дисципліни).

Курсантам *рекомендується*: брати активну участь у дискусіях та вирішенні практичних завдань під час кожного заняття – це забезпечить можливість отримання максимальної кількості балів. Перед лекційним заняттям з нової теми курсанти мають ознайомитись з рекомендованими джерелами щодо неї.

Викладач *бере до уваги*: володіння основним (лекційним) матеріалом, опрацювання рекомендованої літератури та нормативно-правових актів; уміння давати вичерпну доречну відповідь, аргументовано і послідовно викладаючи свою позицію; здатність формулювати власну позицію.

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Під час занять у режимі відео-конференції необхідно дотримуватись таких правил: 1) бути підписаним своїм справжнім ім'ям та прізвищем, 2) тримати увімкненим відео, 3) вимикати мікрофон; 4) питання ставити лектору рекомендується за допомогою чату.

Готуючись до семінарських або практичних занять необхідно :

1. Уважно прочитати тему заняття та осмислити/усвідомити її особисто для себе.

2. Ознайомитись зі змістом цієї теми у Програмі дисципліни, доступ до якої вам надано.

3. Уважно переглянути презентацію лекції та свої нотатки, що ви, можливо, робили під час лекції.

4. Прочитати літературу/джерела, які вам рекомендовані в частині, що стосуються теми заняття + додаткову літературу, яку ви знайшли

самостійно.

5. Проаналізувати отриману інформацію і спробувати її систематизувати і структурувати у своїй пам'яті, звертаючи увагу на її зміст і сенси, а не на механічне запам'ятовування того, що прочитали.

Нові знання бажано навчатись усвідомлювати, розуміти, відчувати як власні знання, уміння та навички, а не як повторювання чужих думок і висловів. Під час занять викладач ставитиме різні запитання в межах теми занять і запрошуватиме вас поділитись **ВЛАСНИМИ** думками-відповідями на це запитання.

Спочатку такий підхід може бути для багатьох дещо незвичним, нетрадиційним (порівняно з шкільними уроками), але отримання вищої освіти передбачає наявність критичного мислення, уміння формулювати власні думки і власну позицію.

Не треба лякатись припускати "помилки", або думки, яка, можливо, не співпадає з думкою авторів чи думкою викладача. Важливо навчатись аргументувати власну думку і захищати її шляхом аргументованої відповіді.

Варто бути готовим, що викладач, можливо, буде призупиняти вашу відповідь, намагаючись її спрямовувати на сутність поставленого запитання, а не на вислуховування всього, що ви прочитали.

Слід навчатись висловлювати свої знання достатньо лаконічно і логічно, не забуваючи, що колеги захочуть також висловити власну думку.

Доповнення чи уточнення до відповіді не повинно бути повторенням того, що ми уже почули від одногрупника/одногогрупниці, а бути саме доповненням чи уточненням, або - протилежною думкою.

Контрольні заходи

Формами контролю знань студентів є поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль знань студентів включає:

- контроль якості засвоєння курсантами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях та семінарських заняттях* із застосуванням таких засобів: усне опитування під час проведення семінарських занять; виконання практичних завдань. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки курсанта у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирьохбальною шкалою (0, 1, 2, 3).

- впродовж семестру курсанти виконують завдання у вигляді *самостійної письмової роботи* (підготовка есе у форматі статті для блогу). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 7 балів.

Загальна максимальна сума балів за результатами поточного контролю та самостійної роботи складає 40 балів. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів.

Організація проведення занять і контрольних заходів у дистанційному режимі. У разі неможливості проведення занять і контрольних заходів в звичайному режимі вони проводяться дистанційно у синхронному режимі за допомогою відеоконференцій на платформі Zoom. Посилання на відеоконференцію завчасно розміщуються на АСУ навчальним процесом, ПНЕІК та надсилаються курсантам засобами зв'язку.

У разі неможливості викладачем з об'єктивних причин провести навчальне заняття або контрольний захід у встановлений розкладом час, завідувач кафедри забезпечує розміщення на АСУ навчальним процесом університету та доведення курсантам засобами зв'язку посилання на відеоконференцію іншого викладача, який залучається для проведення заняття, іспиту (заліку) в термін, що передує часу початку заняття, консультації (контрольного заходу), з одночасним повідомленням дирекції інституту/деканату факультету про заміну викладача та надає посилання на його відеоконференцію.

Курсант і викладач приєднуються до відеоконференції під логіном, що повністю відтворює його власне ім'я та прізвище українською мовою, із обов'язковим підключенням відео- та аудіозв'язку.

Особливості проведення іспиту дистанційно. Проведення іспиту через відеоконференцію передбачає усну відповідь курсанта на теоретичні питання білету. Організація іспиту забезпечується викладачем, який на початку озвучує курсанту питання білету відповідно до вибраного ним (тобто студентом) номеру білету. Викладач повинен вжити заходів щодо унеможливлення ідентифікації питань іспиту курсантами інших груп через шифрування номерів білетів для кожного контрольного заходу.

Черговість надання відповіді студентами визначається викладачем, що проводить іспит (залік). Студенту забороняється самотійно, без дозволу викладача, вмикати аудіозв'язок для надання відповіді. Для підготовки відповіді на питання білету студенту надається не менше 15 хвилин з моменту оприлюднення питань.

За результатами відповіді викладач озвучує студенту його оцінку за 100 та 5-ти бальною шкалами.

По завершенню відповіді на екзамені (заліку) й озвучені викладачем оцінки студент від'єднується від відеоконференції.

Викладач вправі достроково від'єднати студента від відеоконференції і таким чином припинити участь відповідного студента в іспиті (заліку) із виставленням йому незадовільної оцінки в разі умисного порушення ним правил проведення іспиту (заліку), в т.ч. виявлених фактів порушення вимог академічної доброчесності.

Порядок складання іспиту (заліку) у разі виникнення обставин

непереборної сили. У разі виникнення під час складання іспиту (заліку) обставин непереборної сили (сигнали повітряної тривоги, відключення від електро- та інтернет-мережі) у учасників контрольного заходу автоматично оголошується перерва в проведенні контрольного заходу (у разі неможливості продовження з боку викладача), або перерва для певного студента.

Якщо в академічній групі по завершенню проведення контрольного заходу у визначений розкладом час залишилися студенти, які мають право скласти іспит (наявність необхідної кількості балів за результатами практичних занять та індивідуальної роботи), викладач, за можливості, має забезпечити проведення іспиту у цей же день в інший час (або у першій половині наступного дня).

Викладач на початку проведення іспиту (заліку) зобов'язаний роз'яснити курсантам порядок їх дій щодо продовження іспиту після перерви, порядок підготовки та надання відповідей на питання білету, роз'яснивши про обов'язок обрання нового білету при приєднанні до контрольного заходу після перерви.

У разі оголошення перерви тривалість іспиту (заліку) збільшується, але загальна його тривалість не повинна перевищувати 6 академічних годин.

У випадку неможливості взяти участь з об'єктивних причин у контрольному заході із перервою, курсант може скласти іспит (залік) з іншою групою, включаючи можливість приєднання після перерви для відповідної групи, але не пізніше завершення екзаменаційної сесії (до початку терміну ліквідації академічних заборгованостей) на відповідному академічному потоці.

Складання з іншою групою не вважається перескладанням навчальної дисципліни. Викладач, у якого по завершенню складання іспиту (заліку) залишилися курсанти, які не змогли взяти участь в ньому з об'єктивних причин, але були допущені і мали відповідні бали за результатами практичних занять та індивідуальної роботи, залишає відомість успішності академічної групи активною протягом 48 годин і закриває її. Якщо курсант складає іспит з іншою групою, викладач звертається до відділу навчально-методичної роботи із запитом про розблокування відомості.

Контрольні заходи, під час яких передбачається циркуляція інформації з обмеженим доступом, проводяться виключно в офлайн режимі. У разі їх переривання відповідальні особи забезпечують термінове збирання і зберігання у встановленому порядку документів, які містять інформацію з обмеженим доступом.

Порядок отримання балів та виконання завдань за навчальними заняттями, які були пропущені курсантом через виникнення обставин непереборної сили. У разі виникнення під час складання заняття обставин непереборної сили (сигнали повітряної тривоги, відключення від електро- та інтернет-мережі тощо) у учасників заняття автоматично оголошується перерва в проведенні контрольного заходу (у разі неможливості продовження

з боку викладача), або перерва для певного курсанта (про виникнення таких обставин курсант повідомляє викладача засобами зв'язку).

Після перерви заняття, оголошеної викладачем для всіх курсантів, його проведення відновлюється у найближчий доступний час за погодженням з відділом навчально-методичної роботи та начальником курсу про що завчасно повідомляються курсанти.

У разі неможливості перенести заняття і завершити його проведення, а також у випадку пропуску заняття курсантом індивідуально, викладач визначає форму відпрацювання пропущеного заняття залежно від його контенту та навчальних цілей із наданням необхідного часу для підготовки:

- індивідуальне опитування курсанта в окремо узгоджений час у режимі відеоконференції;
- виконання письмового завдання за темою заняття та надсилання його викладачеві за допомогою засобів зв'язку для перевірки і оцінювання;
- складання тестів в онлайн режимі.

Кількість балів за результатами відпрацювання пропущеного заняття визначається кількістю балів, встановленою системою оцінювання для такого заняття у звичайному режимі.

Навчальні заняття, під час яких передбачається циркуляція інформації з обмеженим доступом, проводяться виключно в офлайн режимі. У разі їх переривання відповідальні особи забезпечують термінове збирання і зберігання у встановленому порядку документів, які містять інформацію з обмеженим доступом.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль			Самостійна робота студентів	Підсумкова оцінка знань (іспит)	Всього
Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3			
ПЗ	ПЗ	ПЗ			
max 12	max 9	max 12			
max 33			max 7	max 60	max 100

Критерії оцінювання з навчальної дисципліни

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 3	Відмінне і повне знання навчального матеріалу, можливі окремі несуттєві недоліки. Спроможність застосувати знання у практичних ситуаціях.
	2	Добре засвоєння матеріалу, але є помітна кількість

		дрібних помилок, незначні прогалини у знанні матеріалу. Складність у застосуванні знань у практичних ситуаціях.
	1	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, є суттєві помилки, окремі прогалини у знанні матеріалу. Неспроможність застосувати знання у практичних ситуаціях.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу. Відсутність знань значної частини основного матеріалу. Неспроможність застосувати знання у практичних ситуаціях.
Оцінка самостійної роботи курсанта – есе	Max 7	Глибоке розуміння питань, пов'язаних із темою; аргументоване висловлювання власних ідей; викладення матеріалу є логічним і вичерпним; відсутній плагіат і компіляція тексту з опрацьованих джерел; робота виконана грамотною мовою, технічні помилки відсутні або їх кількість незначна; оформлення роботи відповідає загальним вимогам до письмових документів.
	5	Достатнє розуміння питань, пов'язаних із темою; висловлення власних ідей або підтримання ідей інших авторів, аргументація часткова або відсутня; викладення матеріалу є в цілому логічним, є окремі недоліки у послідовності та повноті розкриття теми; відсутній плагіат і компіляція тексту з опрацьованих джерел; робота виконана переважно грамотною мовою, але наявні технічні помилки, які при цьому не мають системного характеру; оформлення роботи відповідає загальним вимогам до письмових документів.
	4	Поверхове розуміння питань, пов'язаних із темою; власні ідеї не сформовані або сформовані нечітко, аргументація часткова або відсутня; викладення матеріалу має суттєві логічні вади, фрагментарність у розкритті теми; відсутній плагіат, є ознаки компіляції тексту з опрацьованих джерел; робота виконана із відчутною кількістю мовних помилок, наявні технічні помилки, системного характеру; оформлення роботи виконано з окремими порушеннями загальних вимог до письмових документів.
	2	Поверхове розуміння питань, пов'язаних із темою; власні ідеї та аргументація позиції відсутні, власне ставлення до піднятих питань не висловлене; викладення матеріалу має суттєві логічні вади, фрагментарність у розкритті теми; прямий плагіат відсутній, але є значний обсяг копійованого тексту з опрацьованих джерел, особистий внесок мінімальний; робота виконана із відчутною кількістю мовних помилок, наявні технічні помилки, системного характеру; оформлення роботи виконано з порушеннями загальних вимог до письмових документів, порушення вимог щодо форматування тексту
	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок, що свідчить про неволодіння темою; відсутнє висловлення власної позиції та підтримання певної позиції щодо обраного питання;

		наявний плагіат, числені запозичення з інших джерел; оформлення роботи виконано з суттєвими порушеннями загальних вимог до письмових документів, порушення вимог щодо форматування тексту.
Іспит	Мах 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури і знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших із них за допомогою викладача
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34

Сергій ГРИНЕНКО, 707-94-96